

Top100 scherpt de discussie aan

Amsterdams Stadsblad 6-2-2008

Onlangs presenteerde Bureau Monumenten en Archeologie (BMA) een lijst met honderd bijzondere naoorlogse bouwwerken. Ze zijn het behouden waard. De lijst werd samengesteld door bouwwerken te toetsen aan objectieve criteria. Voor enkele met sloop bedreigde bouwwerken konden deze criteria worden opgerekt.

Bijna had de voormalige confectiefabriek aan het Koningin Wilhelminaplein geen plekje gekregen op de lijst. Stom toeval was het eigenlijk dat het toch gebeurde. „Ik fietste door Slotervaart,” zegt Vincent van Rossem, architectuurexpert bij BMA, „Bij het Wilhelminaplein dacht ik ‘Wat zie ik daar toch, door de bomen?’ Het bleek een prachtig gebouw van architect Duintjer. Het was kantje boord of we hadden het gemist.”

BMA hanteerde selectiecriteria op basis waarvan het kon bepalen of bouwwerken op de lijst thuis horen. Belangrijkste schifting kon worden gemaakt door de bouwperiode: 1940 tot 1968. Verder was het onder meer belangrijk of een gebouw binnen een interessante bouwstijl valt, of de architect iemand van een zekere statuur was, maar ook of het gebouw nog in originele staat verkeert. Het gehele naoorlogse gebouwenbestand toetsen aan die criteria was echter een ondoenlijke opgave. BMA had daarom al een soort voorselectie gemaakt. „De Amsterdamse kerken en scholen zijn allemaal al erg goed geïnventariseerd, daarvan konden we makkelijk beoordelen of ze de moeite waard waren,” zegt Van Rossem, „Voor een groot deel van de overige bouwwerken vertrouwden we bij BMA toch op onze gezamenlijke kennis en geheugen.” Zo kon het dus gebeuren dat een gebouw van architect Duintjer bijna de boot miste.

In zekere zin is de samenstelling van de top-100 dus een gevolg van nattevingerwerk of, beter gezegd, fingerspitzengefühl. Er zaten ook andere motieven achter de lijst. Hoewel een plaats in de top-100 bouwwerken geen wettelijke beschermde status geeft, moet het wel gek lopen wil een potentiële sloper zijn plannen er nog door kunnen drukken. Met deze semi-beschermd status in het achterhoofd kwamen enkele met sloop bedreigde panden op de lijst, hoewel ze daar officieel niet op thuis hoorden. Dit was bijvoorbeeld het geval met de oude ABN-AMRO Bank aan de Vijzelstraat; ook een ontwerp van bovengenoemde architect Duintjer, maar uit het jaar 1973 en daarmee eigenlijk te jong. „Als voor dit pand geen sloopplannen bestonden, hadden we het niet op de lijst gezet. Maar wij vinden het een bijzonder gebouw, en zo scherp je toch de discussie weer aan.” Een ander geval was de Christus Koningkerk aan de James Wattstraat. „We hebben een huis op het Muzenplein in Zuid van de lijst afgehaald, zodat de Christus Koningkerk er op gezet kon worden. Voor de kerk zijn sloopplannen, maar dat huis was een kast van een villa. Dat wordt niet zomaar afgebroken.”

De reukelijkheid van de criteria kende wel grenzen. Zo bepleitten velen een plaatsje op de lijst voor de Torontobrug over de Amstel. Van Rossem: „Maar die brug is uit 1979. Je moet ergens een streep trekken, want anders kom je in het heden terecht. En het heden kan je niet beoordelen.” De medewerkers van Bureau Monumenten en Archeologie doen er dus alles aan om waardevolle panden te redden. Dat lukt niet altijd, getuige de recente sloop van het Wibauthuis van architect Gawronski. „Eeuwig zonde,” noemt Van Rossem dat, „We hebben er echt alles aan gedaan om het Wibauthuis te beschermen. Tevergeefs, maar men zal er spijt van krijgen. Zoals je achteraf eigenlijk altijd moet constateren dat wij gelijk hadden.”

Tijdo van der Zee
